

TRYGGHETSöverenskommelsen för dig som statligt anställd klar – detta gäller

NYA VISSSELBLÅSARLAGEN: Så ser myndigheternas visselblåsarfunktioner ut

HALLÅ DÄR, Simon Dahlberg, flygtekniker på JAS 39 Gripen

FÖRSVARBART

Uppdrag: huvudskydds- ombud

GLADARE OCH
KREATIVARE MED GRÖNT
OMKRING DIG PÅ JOBBET

NR3
2022

Arbetsmiljö och kreativitet

Hur har du det på jobbet? Att arbetsmiljön på din arbetsplats är bra, både psykiskt och fysiskt, är en förutsättning för att trivas, må bra och känna sig trygg på jobbet. För Emmie Ulegård, som är huvudskyddsombud vid Forsvarsmaktens Underrättelse- och Säkerhetscentrum (FMUndSäkC) i Uppsala, är detta fokus. "Ingen ska behöva må dåligt eller bli skadad av att gå till jobbet", säger hon. I detta nummer berättar hon om sitt uppdrag och varför hon tycker att uppdraget är så viktigt. Läs mer på sidan 8.

På tal om arbetsmiljö så kan du också läsa om hur växtlighet på jobbet kan göra oss både gladare och kreativare. Vi har träffat forskaren Anna Bengtsson, som menar att till och med en enstaka växt kan göra skillnad. Sidan 16.

I detta nummer kan du också läsa en intervju med Simon Dahlberg, som är flygtekniker på JAS 39 Gripen vid F7 i Sätenäs. Han berättar om hur han och hans kollegor har det på jobbet – och hur konkurrensen ser ut från andra arbetsgivare. Sidan 23.

Läs också om den nya visseblåsarlagen och dess krav att bland annat offentliga arbetsgivare med minst 50 anställda från den 17 juli ska ha interna visseblåsarfunktioner på plats. Vi har tagit reda på hur dessa funktioner ser ut på de myndigheter där våra medlemmar arbetar. Sidan 20.

Det och en hel del till.

AnnaLundmark,
chefredaktör och ansvarig utgivare
anna.lundmark@forsvarsforbundet.se

Foto: Sören Andersson

NR 3 | 2022

FÖRSVARBART

Årgång 84.

Medlemstidning för Forsvarsförbundet.
Utkommer med fyra nummer under 2022.

Upplaga: 4600 ex.

Utgivningsavdelning: Forsvarsförbundet,
Box 5328, 102 47 Stockholm.

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Anna Lundmark. Telefon: 08-402 40 13
anna.lundmark@forsvarsforbundet.se
Produktion: Crafoord & Laks.
Tryck: Trydells Tryckeri AB.

Forsvarbart har en pressläggningstid
på ungefär en månad.

Nr 3/22 gick i tryck den 15 september.
Nr 4/22 har manusstopp den 14 november
och kommer ut den 16 december.

Ledaren uttrycker
Forsvarsförbundets åsikter och
ståndpunkter. Redaktionen ansvarar
ej för insänt, icke beställt, material.
Forsvarbart får citeras
med angivande av källa. För återgivning
av artiklar och illustrationer krävs
redaktionens godkännande.

Omslagsbild: Emmie Ulegård

Foto: Sören Andersson

ISSN 1650-8025.

Emmie Ulegård
är huvudskyddsombud:
»Ingen ska behöva må dåligt eller
bli skadad av att gå till jobbet« **8**

Foto: Sören Andersson

Hallå där
Simon Dahlberg **23**

Foto: Privat

Gladare och
aktivare med
grönt omkring dig
på jobbet **16**

Foto: Marianne Persson / Privat

Facklig tid
– så funkar det **25**

Foto: iStockphoto

Innehåll

NOTERAT	4
REPORTAGE	8
FÖRTROENDEVALDA	25
KRÖNIKA	26

NOTERAT

Helena Lemnell, ordförande i förening 84, tar emot föreningens vinst vid årets förbundsmöte.

Foto: Anna Lundmark

Förening 84 vinnare av värvningstävling

Med en medlemsökning på 3,2 procent tog förening 84, med medlemmar vid Helikopterflottiljen, Försvarmakten, hem vinsten i Försvarsförbundets värvningstävling!

Föreningen fick under tävlingsperioden 1 april – 31 maj flest nya medlemmar (procentuellt sett till föreningens medlemsantal) och vann därmed pengar till föreningskassan. Helena Lemnell är ordförande i föreningen.

Grattis till vinsten! Hur arbetar ni i föreningen med värvning?

– Vi försöker träffa eller kontakta de nyanställda för att berätta lite om Försvarsförbundet och vilka fördelar det finns med att vara fackligt ansluten. De får då en värvningsmapp med information men vi tipsar alltid om att gå in på hemsidan och

läsa mer om vad det innebär att bli medlem.

Vad brukar ni lyfta lite extra när ni träffar potentiella medlemmar?

– Att vi har en styrelse på plats på Helikopterflottiljen som kan representera medlemmarna lokalt. Försvarsförbundet är ju även ett nära förbund där vi enkelt kan kontakta vår egen förenings ombudsman på kansliet för frågor och stöd om ärenden både högt och lågt.

Har du några tips till dem som tycker det är svårt att värva?

– Försök att synas och höras på arbetsplatsen. Kanske lägga ut lite profilprodukter på strategiska platser eller lägga medlemstidningen väl synlig på fikabordet.

För varje medlem du värvar till Försvarsförbundet får du en avgiftsfri månad. Läs mer om hur du gör på forsvarsforbundet.se.

**Värva en medlem
och få avgiftsfri
månad!**

Hej medlem, har förbundet rätt uppgifter till dig?

Ta en minut och se över att du har rätt kontaktuppgifter registrerade hos Försvarsförbundet. Det gör du enklast på förbundets webbplats, forsvarsforbundet.se. ◀

Kompetensutveckla dig i höst

Som medlem i Försvarsförbundet har du 50 procent rabatt på Sensus kurser och studiecirkelar (max 600 kronor per halvår). Meddela att du är medlem i Försvarsförbundet för att få din rabatt. ◀

Billigare att vara med i a-kassan

Från och med den 1 juli 2022 är det billigare att vara med i a-kassan. Tack vare en skattereduktion på 25 procent kan du göra skatteavdrag på medlemsavgiften till a-kassan i din deklaration.

Du behöver inte göra något, a-kassan meddelar Skatteverket. Avdraget kommer synas i din deklaration och gäller de a-kasseavgifter som betalas efter 30 juni 2022.

Källa: STs a-kassa

Om samverkan och löneöversyn

Hej kära medlemmar, hoppas sommaren har gett er den välbehövliga vila som vi alla så väl behöver inför en intensiv höst på våra myndigheter.

Det pågår mycket därute. En sak som vi har lyckats bra med var den tvist som vi i våras, tillsammans med Seko, påkallade mot Försvarsmakten gällande deras tillsättande av ny personaldirektör. Vi ansåg att myndigheten bland annat brutit mot samverkansavtalet, då tillsättningen inte samverkats med de fackliga organisationerna, samt mot lagen om offentlig anställning (LOA) då myndigheten inte utlyst tjänsten låtit den tillsättas i konkurrens. Försvarsmakten har nu valt att börja om den rekryteringen. Här ser vi det viktiga i att vi deltar i samverkan och kan

påtala de fel som arbetsgivaren gör vad gäller lagar och avtal.

Våra myndigheter växlar ju samtidigt upp i sin rekrytering för att möta de krav som kommer i och med målet att Sverige ska

bli medlem i NATO. Till exempel kommer FMV att inrätta ett nytt kontor med uppgift att ta hand om de frågor som kommer till myndigheten för att kunna möta kraven från NATO.

Det har varit stor uppmärksamhet på piloterna i Försvarsmakten, där många lämnar på grund av missnöje med bland annat löner och pensionsvillkor. Vi stödjer självklart kampen för piloterna men vill samtidigt lyfta behovet av löneöversyn även inom teknikersidan, de som skapar förutsättningar för att planen ska kunna lyfta. Dessa är, precis som många andra civilanställda i försvarsmyndigheterna, hårt konkurrensutsatta från den privata marknaden. Vi hoppas att Försvarsmakten inser vikten av att betala löner som gör att medarbetarna, oavsett befattning, stannar kvar.

Ove Hellgren
Vice Ordförande Försvarsförbundet

Foto: Sören Andersson

Förbundsordförande: Håkan Sparr
Vice förbundsordförande: Ove Hellgren
Förbundskansli växel: 08-402 40 00
(telefonid 08.30–11.15 och 12.15–16.00)
Sekreterare: Gülseren Kiyak, 08-402 40 00
Chefredaktör och kommunikationsansvarig:
Anna Lundmark, 08-402 40 13

Medlemsregister: Susanne Bredberg,
08-402 40 03 (telefonid tisdagar–fredagar 9–11)
Kanslichef och förste ombudsman:
Eva Rundlöf, 070-635 40 15
Ombudsmän: Simon Sundström, 08-402 40 18
Robert Oidermaa, 08-402 40 11
Freddy Tullgren 08-402 40 02

Arbete med att omorganisera Försvarmaktens ledning – här är vi

Som vi tidigare berättat pågår ett arbete med att omorganisera Försvarmaktens centrala och regionala ledning, så kallat L23. Högkvarteret ska omorganiseras till en försvarsstab och fler uppgifter och resurser ska föras ut till försvarsgrenarna. I skrivande stund har de två första bemanningsmötena genomförts, där Försvarsförbundets representanter har deltagit.

– Vårt fokus vid mötena har varit att bevaka att våra medlemmar får skäliga placeringar efter genomförd omorganisation, säger Robert Oidermaa, ombudsman på Försvarsförbundet.

Försvarmakten, Försvarsförbundet och övriga fackförbund förhandlade den 8 september resultatet från bemanningsmötena i enighet.

Parternas uppfattning är att höstens arbete kommer att genomföras enligt fastställd tids-

plan vilket innebär att erbjudanden om nya befattningar kommer att börja skickas ut till berörda runt vecka 40.

– Omorganisationen kommer att innebära betydligt färre byten av arbetsort än vad vi inledningsvis trodde, förklarar Robert Oidermaa. De flesta förändringarna kommer att innebära befattningsbyten inom Högkvarteret. ◀

FÖRBUNDET TIPSAR

Är du berörd? Förändringarna gäller Högkvarteret. Om du är berörd, och i så fall hur, beror på vilken avdelning du tillhör.

Läs mer: Försvarmaktsanställda kan läsa mer om L23 på myndighetens intranät, Emilia. Här finns också en skiss som visar vilka delar av avdelningar som berörs och i vilken grad.

Synpunkter på ditt erbjudande? Kontakta i första hand din förening i Försvarsförbundet. Kontaktuppgifter hittar du på förbundets webbplats.

Twist mot Försvarmakten gällande tillsättning av ny personaldirektör avbruten: »Positivt att arbetsgivaren valt att ändra sig och göra rätt«

Efter att Försvarsförbundet och Seko i våras påkallade en twist mot hur Försvarmakten skött tillsättandet av en ny personaldirektör har myndigheten bytt riktning och förbunden ser därmed inget behov av att tvista.

Förbunden påkallade tvisten då de ansåg att Försvarmakten vid tillsättandet bland annat begått brott mot samverkansavtalet då tillsättningen inte samverkats med de fackliga organisationerna samt att man inte har utlyst tjänsten och därmed inte låtit den tillsättas i konkurrens. Något som bryter mot lagen om offentlig anställning.

– För att säkerställa att rätt personer tillsätts, med rätt kompetens och kunskap, ska

tjänsterna utlysas. Vi kan bara beklaga att arbetsgivaren i dessa fall valt att ensidigt hantera frågan, sa Eva Rundlöf, kanslichef/1:e ombudsman på Försvarsförbundet, när tvisten skickades in.

Att Försvarmakten nu valt att ändra riktning och göra om rekryteringen är positivt säger Simon Sundström, ombudsman på Försvarsförbundet:

– Vi är glada att arbetsgivaren lyssnat på oss och valt att göra om och göra rätt. Att arbetsgivare följer lagar och avtal är viktigt. Och det är extra viktigt att de stora statliga arbetsgivarna föregår med gott exempel. ◀

Trygghetsöverenskommelsen för staten klar – detta gäller

Ett trygghetsavtal som kompletterar ändringarna i lagen om anställningsskydd (LAS) för dig som jobbar statligt är framförhandlat av OFR/S, P, O – där Försvarsförbundet ingår. Vi sammanfattar ändringarna som börjar gälla den 1 oktober 2022.

Tryggare anställningar – skärpta regler för visstidsanställningar

Möjligheten att visstidsanställa personer för kortare perioder utan tydliga skäl tas bort och ersätts av en anställningsform som kallas statlig visstidsanställning. Den anställningsformen får endast användas om myndigheten fått särskilda medel för en tillfällig insats och om arbetsuppgifterna ligger utanför arbetsgivarens ordinarie verksamhet. Något som kommer att leda till färre visstidsanställda och fler tillsvidareanställningar inom staten, något förbunden har arbetat för länge.

Med den nya lagen om anställningsskydd (LAS) tas allmän visstidsanställning (ALVA) bort och ersätts med en ny anställningsform som heter särskild visstid. En särskild visstid övergår till en tillsvidareanställning efter ett år i stället för efter två år som vid allmän visstid.

Begränsade möjligheter till undantag i turordningsreglerna

Turordning betyder att uppsägningar av medarbetare ska enligt lagen om anställningsskydd göras i turordning enligt principen "sist in – först ut", det vill säga att den med kortast anställningstid sägs upp i första hand. Tidigare kunde arbetsgivare med högst tio anställda kunde göra två undantag från turordningen vid arbetsbrist, det vill säga undanta personer som arbetsgivaren anser är av särskild betydelse för den fortsatta verksamheten. Den nya

huvudregeln i lag är att samtliga arbetsgivare i stället ska kunna undanta tre personer från turordningen. I vårt avtal lyckades OFR/S, P, O stoppa detta så kallade treundantaget på myndigheter med färre än 50 anställda.

Kompetensutveckling likt privat sektor och förbättrat omställningsavtal

För förbunden har det varit viktigt att avtalet ska ge samma möjligheter till omställningsstöd och kompetensutveckling för de anställda inom staten som det avtal som slutits på den privata sidan ger. Med detta avtal kommer nu också statligt anställda få förutsättningar till kompetensutveckling mitt i livet med finansierade studier i upp till ett års tid och ett nytt omställningsstudiestöd införs.

Även omställningsavtalet för anställda i staten har förbättrats vid förhandlingarna där sjuka kan komma in i avtalet, efterskyddet är förbättrat samt stödet efter två års visstidsanställning är ökat. ◀

[Läs mer på försvarsförbundet.se](https://www.forsvarsforbundet.se)

OFR/S,P,O: Offentliganställdas förhandlingsråd för Statstjänstemän, Polis, Officerare är ett förhandlande samverkansorgan för nio självständiga fackförbund inom statlig sektor som tillsammans företräder över 100.000 medlemmar: Fackförbundet ST, Polisförbundet, Officersförbundet, Försvarsförbundet, Ledarna, Lärarförbundet, Tull-Kust, Vårdförbundet, Reservofficerarna. Förhandlingspart på arbetsgiversidan är Arbetsgivarverket.

Emmie Ulegård

Ålder: 41

Yrkesbakgrund: Administration, bland annat inom IT/Telekom

Bor: Lantligt utanför Uppsala

Familj: Sambo, en bonusson och fem hundar

På fritiden: Skog och natur - och hundarna

A photograph of Emmie Ulegård, a woman with reddish-brown hair tied back, wearing a black top and a grey patterned jacket. She is holding a black clipboard and pointing at it with her right index finger. She is wearing a silver watch on her left wrist and a necklace with a heart-shaped pendant. A name tag on her jacket reads "EMMIE ULEGÅRD", "FÄRINGSBÄCK", and "MÄTERIETHANDLAREN". The background is a blurred image of a brick building with a green roof.

Huvudskyddsombudet:
»Det ska vara bra klimat,
säkert och tryggt«

Lyhördhet, mod att ifrågasätta när det behövs och sinne för ordning och reda. Det menar huvudskyddsombudet Emmie Ulegård är egenskaper som krävs för uppdraget. »Ingen ska behöva må dåligt eller bli skadad av att gå till jobbet«, säger hon.

TEXT: OLA NILSSON | FOTO: SÖREN ANDERSSON

Itrapphuset upp till andra våningen hos Försvarsmaktens Underrättelse- och Säkerhetscentrum (FMUndSäkC) i Uppsala hänger raden av porträtt på tidigare förbandschefer. Här hänger också två facklor i glas, en symbol hämtad från förbandets vapen.

Glasfacklorna är monterade på tavlor med vinnarna av utmärkelsen Årets fackla.

– Det går till någon inom förbandet som gjort en särskild insats inom underrättelse respektive säkerhet. Alla inom Försvarsmakten kan nominera, berättar Emmie Ulegård.

När hon på våren 2019 valdes till skyddsombud gällde uppdraget verksamheten i den här byggnaden, som också är hennes egen arbetsplats. I december 2020 tog hon klivet upp som huvudskyddsombud för hela förbandet.

– Jag hade varit skyddsombud tidigare på andra arbetsplatser, så själva uppdraget var inte helt nytt. Huvudskyddsombud däremot, det var helt nytt.

Som huvudskyddsombud har hon en samordnande funktion och är den som förbandets skyddsombud går till för att få råd och stöd. "Ett bollplank", säger Emmie Ulegård.

– Som skyddsombud har du ett område som är ditt, jag hade till exempel skyddsombudsansvaret för den här byggnaden som jag jobbar i. Men som huvudskyddsombud har man hela

organisationen, hela förbandet.

Det finns ingen fastslagen procentandel av hennes tjänst som går till uppdraget som huvudskyddsombud. Hon lägger helt enkelt den tid som krävs, så ser överenskommelsen ut.

– Det är ju en roll som alltid är med en, man är alltid huvudskyddsombudet, även om man ibland kan behöva lägga mer eller mindre tid på det. Än så länge har det löst sig.

Att delta i de årliga skyddsronderna där arbetsmiljön ses över är en av skyddsombudens återkommande uppgifter.

– Man börjar högst upp i huset och går neråt. Man tittar på kontor, pratar med personalen om hur det känns, om det är något de saknar. Man tittar om ljuset sitter bra placerat över arbetsplatserna. Det finns en mall man går igenom, berättar Emmie Ulegård.

En gång i kvartalet sitter hon som huvudskyddsombud också med på ett större möte om arbetsmiljön.

– Man diskuterar hur vi har det och hur vi mår, både den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Den psykosociala arbetsmiljön har man regelbunden uppföljning av. Myndigheten har en undersökning en gång om året, som går ut till alla.

Men mycket av arbetet sker löpande. Det

→ kan vara större förändringar som ombyggnader, kontorsflyttar eller omorganisationer, men oftare mindre spektakulära och vardagligare frågor.

– Det är högt och lågt. Jag sitter även som platsombud för Försvarsförbundet, så jag har den fackliga rollen också. Det är ju två roller som går ihop. Jag har inte sett det som ett problem än så länge, snarare har det varit en fördel att man har lite kunskap från båda uppdragen.

Ett skyddsombuds ansvarsområde kan vara en fysisk arbetsplats eller ett verksamhetsområde inom organisationen.

– Men det som är tanken, som jag ser det, är att den som är skyddsombud för en enhet eller ett arbetslag är i verksamheten dagligen. Man kanske går förbi den där brandskylten och kollar "sitter den där verkligen rätt?", man känner till verksamheten och vet hur arbetsgruppen fungerar. Det blir enklare om man är på plats. Det är en fördel om man är i verksamheten och på platsen som uppdraget gäller.

För ett par år sedan gjordes en stor ombyggnad av huset där Emmie Ulegård själv har sitt kontor.

– Då tog vi en skydds rond innan vi flyttade in igen och gick igenom allt. Hur ser det ut i huset? Är det ok, är vi nöjda med det?

Men den röda tegelbyggnaden en bit in i det parkliknande garnisonsområdet i Uppsala är långt ifrån den enda plats där förbandet har verksamhet, en särskild utmaning för ett huvudskyddsombud.

– Vi gör ju otroligt många olika saker och finns lite utspridda. Vi har en enhet nere i Halmstad. Vi har folk som jag själv som sitter på kontor varje dag, sen har vi folk som är ute och utbildar, och har "utomhus" som arbetsplats. Vi har lärare som står i lektionssalar, folk som står och utbildar på skjutbanor, det är folk som har övningar i skogsterräng. Det är en otrolig mix av platser och arbetsmiljöer.

»Det blir enklare om man är på plats. Det är en fördel om man är i verksamheten.«

Planering är svaret på hur utmaningarna hanteras.

– Ofta får jag till mig att "det här ska vi göra och så här har vi tänkt", så att man är med och kan titta på det och är informerad. Jag skulle säga att det är ordning och reda, säkerheten är absolut ingenting man tummar på.

Emmie Ulegård hade jobbat inom IT & telekom när hon 2015 flyttade till Uppsala och började jobba på ett tolk- och översättningsföretag.

– Där hade jag det första uppdraget som

Det finns ingen fastslagen procentandel av Emmie Ulegårds tjänst som går till uppdraget som huvudskyddsombud. Hon lägger helt enkelt den tid som krävs, så ser överenskommelsen ut.

– Det är ju en roll som alltid är med en, man är alltid huvudskyddsombudet, även om man ibland kan behöva lägga mer eller mindre tid på det. Än så länge har det löst sig.

skyddsombud, i callcenter-miljö. Där fanns det utmaningar! Hur lägger man schema på ett bra sätt, hur skapar man en bra arbetsmiljö med trettio personer i ett rum och alla i telefon samtidigt? Där lärde jag mig ganska mycket om arbetsmiljö.

Det var "lite röriga omorganisationer" som först fick henne att ta steget och engagera sig fackligt.

– Jag ville göra det jag kan för att ingen ska hamna i kläm eller illa till. Ingen ska bli dåligt behandlad för att man till exempel ska plocka bort tjänster, alla ska ha bra förutsättningar. Det ska vara en schysst dialog,

även om man ibland hamnar i situationer där det inte alltid går att vara överens.

För snart fyra år sedan sökte och fick hon jobbet som materielhandläggare FMUnd-SäkC. Snart nog blev hon skyddsombud och därefter även platsombud även på den nya arbetsplatsen.

– Jag tycker att det fungerar jättebra. Man har en syn här att arbetsmiljön är viktig, och det är en av anledningarna till att jag tog rollen som huvudskyddsombud. Ingen ska behöva må dåligt eller bli skadad av att gå till jobbet. Det ska vara bra klimat, säkert och tryggt.

Att vara lyhörd och närvarande, och att våga ifrågasätta när det krävs. Det är vad som krävs av ett huvudskyddsombud, menar Emmie Ulegård.

– Man har öron och ögon med sig hela tiden, i arbetslaget. Man går inte bara förbi den där utrymningstrappan som det skallrar i varje gång det blåser. Och om det är något man tycker är fel eller som inte känns bra vågar man ifrågasätta. "Hur har vi tänkt? Varför gör vi så här?"

Att vara lyhörd och närvarande, och att våga ifrågasätta när det krävs. Det är vad som krävs av ett huvudskyddsombud, menar Emmie Ulegård.

– Man har öron och ögon med sig hela tiden, i arbetslaget. Man går inte bara förbi den där utrymningstrappan som det skallrar i varje gång det blåser. Och om det är något man tycker är fel eller som inte känns bra vågar man ifrågasätta. "Hur har vi tänkt? Varför gör vi så här?"

Men hon ser det inte som att hon behöver vara jobbig i diskussioner med ledningen. Snarare handlar det om att skapa och upprätthålla ett bra samarbetsklimat.

– Ibland kan man behöva ifrågasätta saker och då ska man inte se det som att man är bråkig eller petar i detaljer. På arbetsmiljöområdet så finns det så många lagar och regler som styr. Jag ser det inte som att man är obekvämt, man följer bara det som är bestämt, säger hon och fortsätter:

– Sedan kan det komma situationer där man har olika syn, alla gånger är man inte överens. Men man måste kunna komma till den punkten att det är okej att inte vara överens alltid, så länge man följer regelverket.

Handlar det kanske om ordningssinne också?

– Ja, det är väl lite det här med ordning och

»Det finns en vilja
att det ska vara rätt.
Arbetsmiljön står
våldigt högt på listan.«

reda, och var sak på rätt plats. Står en dörr halvväppen så peta till den då, så att den inte står i vägen. Eller den där skrivaren som alltid stått i korridoren. Ja, men det finns något som heter utrymningsväg och den kan inte stå där, det finns en anledning till det. Man måste våga ta de där små grejerna med risk för att någon kanske tycker att det är gnat. Rätt ska vara rätt.

I en växande organisation kan det ofta vara just den fysiska arbetsmiljön som är utmaningen för huvudskyddsombudet.

– Hur gör vi lokalerna bra och säkra? Kan man sitta två i ett visst rum så att inte luft-

kvaliteten blir för dålig, till exempel? Hur ska vi utforma och uppehålla oss i lokaler så att det blir bra för alla? Det är det man oftast kommer in i.

Emmie Ulegård säger att hon haft turen att bara vara på arbetsplatser där arbetsmiljöarbetet tagits på allvar och prioriterats.

– Jag har haft goda dialoger hela tiden. Jag vet att om jag skulle behöva gå in till ledningen och säga "jag är här som huvudskyddsombud, vi behöver prata om det här", då släpper man det man gör just då. Det finns en vilja att det ska vara rätt. Arbetsmiljön står väldigt högt på listan.

Försvarsmaktens skyddsorganisation

Försvarsmakten övergripande
Centralt skyddsombud (ordinarie och ersättare)

Arméstaben
Centralt skyddsombud
(ordinarie och ersättare)

Förband/Organisationsenhet
Huvudskyddsombud

Arbetsplats
Skyddsombud

Flygstaben
Centralt skyddsombud
(ordinarie och ersättare)

Förband/Organisationsenhet
Huvudskyddsombud

Arbetsplats
Skyddsombud

Marinstaben
Centralt skyddsombud
(ordinarie och ersättare)

Förband/Organisationsenhet
Huvudskyddsombud

Arbetsplats
Skyddsombud

Det här gör ett skyddsombud

- Företräder arbetstagarna i arbetsmiljöfrågor
- Samarbetar med platsombud och huvudskyddsombud
- Stöttar medarbetare i kontakten med arbetsgivaren vid rehabiliteringsprocesser
- Bistår medarbetare vid arbetsskadeanmälan
- Deltar i det systematiska arbetsmiljöarbetet
- Deltar i skyddsronder, framtagande av riskanalyser, upprättande av handlingsplaner och utvärderingar
- Deltar vid planering av lokaler, arbetsprocesser, arbetsmetoder och av arbetsorganisation
- Ingår i samverkansgrupp då den utgör skyddskommitté i enlighet med arbetsmiljölagen
- Företräder alla på arbetsplatsen.

Om uppdraget som skyddsombud

- Skyddsombud väljs av fackförbunden på arbetsplatsen.
- Arbetsgivaren är ansvarig för att utbilda skyddsombuden, samt att ge det stöd och den tid som krävs för att fullgöra uppdraget.

Försvarsmaktens Underrättelse- och Säkerhetscentrum (FMUndSäkC)

FMUndSäkC är ett försvarsmaktsgemensamt funktions- och kompetenscentrum med cirka 150 anställda. Det upprättades 1998 då flygvapnets och arméns underrättelseskolor samt Försvarets tolkskola slogs ihop i Uppsala.

FMUndSäkC ska genom utveckling, utbildning och samordning tillgodose hela Försvarsmaktens behov av kompetens, metodik och teknik inom underrättelse- och säkerhetstjänst, samt inom språk förutom engelska.

Källa: Försvarsmakten

Försvarmaktens
underrättel
säkerhets

Emmie Ulegård tipsar den som vill bli skyddsombud

Prata med skyddsombudet på din arbetsplats och fråga om uppdraget. Hur tänkte den personen när den tog uppdraget? Vad har den gått för utbildningar?

Tänk på att det är bra att ha varit skyddsombud om du vill gå vidare till en position med personalansvar. Du får erfarenhet av arbetsmiljöarbetet utan att ha det formella arbetsmiljöansvaret.

ANNA BENGTTSSON

är landskapsarkitekt och universitetslektor på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. Hon forskar om hälsofrämjande utemiljöer och är bland annat projektledare för innovationsprojektet Restorativ arbetsplats.

**Gladare och kreativare
med grönt
omkring dig på jobbet**

Naturintryck och växtlighet skyddar oss mot ohälsa, hjälper oss att varva ner och främjar kreativiteten. Men på jobbet blir det alldeles för lite frisk luft och grönska för många. Försvarbart har talat med forskaren som menar att till och med en enstaka växt kan göra skillnad och i framtiden gärna ser att även kontorsarbetare kan jobba utomhus i alla väder.

TEXT: OLA NILSSON | ILLUSTRATION: MAIMI LAKS

Vi borde ha mycket, mycket mer grönska och naturintryck på arbetsplatser! Det finns en väldigt viktig potential i det här som vi inte tar tillvara, genom att skapa sterila miljöer som inte är de vi blir mest kreativa i.»

Det säger Anna Bengtsson som är landskapsarkitekt och forskar på hälsofrämjande utemiljöer på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. Tillsammans med kollegan Erik Skärback leder hon också projektet Restorativa arbetsplatser som har fokus på just betydelsen av naturintryck på arbetsplatsen.

– Det finns egentligen inte så mycket forskning på grönska och naturintryck på arbetsplatsen, framförallt inomhus. Man får dra slutsatser utifrån den forskning som finns om naturkontakt mer generellt och då även utomhus.

Övergripande visar forskningen att upplevelsen av grönska och växtlighet är viktig för vårt välbefinnande och vår hälsa. Dels verkar den förebyggande i förhållande till ohälsa av olika slag, dels hjälper den oss att återhämta oss och att stressa av.

– Det finns också en slags positiv kraft i det här med naturintryck och växter som stimulerar vår kreativitet och kan bidra till att vi utvecklas och hittar nya resurser i livet. Jag ser det som tre olika bitar där grönska är viktig för oss människor, säger Anna Bengtsson.

Men det finns också hälsovinster kopplat

till växterna rent fysiskt. Växter förbättrar luftkvaliteten, både i form av att de suger upp föroreningar och minskar mängden damm och mögel i luften men också genom att de hjälper till att hålla en bra luftfuktighet.

– Men det är inte bara växterna, det är också bra att öppna fönstret ofta. Utomhusluften är mycket friskare än inomhusluften, vanligtvis dubbelt till femdubbelt renare. Och det gäller alltså även i städer, där trafik och annat leder till mycket föroreningar. Det är ändå så att utomhusluften generellt är mindre förorenad än inomhusluften.

Med plastblommor och konstgjorda växter kan man möjligen lura ögat och på så vis få en del av naturupplevelsen, men då missar man väsentliga bitar av helheten, menar Anna Bengtsson.

– Vi upplever ju omgivningen med alla våra sinnen och just samspelet med växter har varit avgörande för människans existens genom evolutionen. En riktig växt har fler dimensioner än en konstgjord. Vi kan lukta på den, vi kan känna på den, vi kan till och med smaka på växter.

Hon menar att hälsopotentialen är större ju rikare vår relation till växter och natur är.

– Det finns forskning som visar att natur som är rikare i form av biologisk mångfald också är bättre för hälsan. Det som är bra för naturen är också bra för oss människor.

Även om det i grunden handlar om miljön →

- man vistas i som helhet kan även enstaka växter ha en positiv inverkan.
- Det ena utesluter inte det andra. Man kan till exempel ha en krukväxt på sitt skrivbord. Då får man ett litet avbrott i arbetet och tänker på nåt helt annat när man kanske tar bort några vissna löv eller så. Det gynnar den positiva relationen som finns mellan oss och naturen omkring oss.

När det gäller arbetsplatser betonar Anna Bengtsson betydelsen av att ha en spännvidd i vilka olika miljöer som finns.

- Individer har olika behov och det är olika vad man föredrar. Det finns de som tycker bäst om kaktusar och det finns de som vill ha en djungel omkring sig. Det finns inget rätt eller fel.

Forskningen visar att för monotona arbetsuppgifter passar det bäst med lugna, avskilda miljöer med enkla intryck där växtligheten mest fungerar som en kuliss. För det kreativa arbetet, när man vill tänka flexibelt och få idéer, men också för möten och samtal, är det bra med stimulans och variation i miljön, med fascinerande och starka intryck.

- Sen behöver man också tänka på arbetsplatsen i sin kontext. Vilka förutsättningar finns det och vad behöver utvecklas för att få den här spännvidden? Och vad finns det utanför arbetsplatsen? Vi vet att utsikten från arbetsplatsen är viktig och om man har en tråkig miljö med få naturintryck utanför fönstret så kanske man desto mer ska ha växtligheten inomhus.

Eftersom det i allmänhet råder brist på spännvidd och variation med olika miljöer på väldigt många arbetsplatser, och för den delen på växtlighet överhuvudtaget, handlar det enkelt uttryckt i första hand om att försöka få in så mycket grönska man kan och förmår att ta hand om efter just sina förutsättningar.

Vad ska då den gör som sitter i en bil eller kollektivt transportmedel närmast dörr till dörr till och från jobbet? Och väl där i prakti-

ken sitter instängd på ett kontor som saknar såväl utsikt med naturkvaliteter som möjlighet att öppna fönstren?

- Då blir det extremt viktigt att verkligen försöka få in grönskan på arbetsplatsen! Om du har en kontext som gör att du får väldigt lite kontakt med natur och växter då är det ju en god idé att verkligen skapa en grön oas omkring dig.

Som enskild medarbetare kan du kanske inte påverka hur kontoret i grunden är inrett eller kontorsbyggnaden utformad. Men om du kunde ta dit en grön växt eller två vore bara det mycket värt, menar Anna Bengtsson.

- Du kan i alla fall ställa bilen och promenera fem minuter innan du går in på kontoret, så att du ändå får några intryck på vägen till arbetsplatsen. Och kanske även under den längre pausen på dagen, om den möjligheten finns.

Hon ser också framför sig att kontorsarbetarna i framtiden kan jobba utomhus i större utsträckning.

- Vi borde absolut försöka sitta utomhus och arbeta mer. Utomhuskontor har också börjat dyka på upp på alltför många platser. Jag skulle önska att man utvecklade det som koncept, att man skapar platser där man kan sitta ute i alla väder. Men då i en övergångszon mellan inne och ute, som ett inglasat uterum eller liknande, där du har full täckning, bra skrivbord och stol och så vidare, men ändå mycket rikare upplevelse av natur omkring dig.

Likt hur många som bor i villa har det hemma?

- Exakt. Jag tror att många under corona-perioden när man jobbat hemifrån upptäckt att man mår väldigt bra av att sitta på olika ställen i sitt hem, om man nu har en uteplats eller en vinterträdgård. För många människor har det verkligen kunnat bidra till att må bättre under arbetsdagen och trivas bättre med arbetet. Det är väl en lärdom vi kan ta med oss för att också utveckla våra arbetsplatser. ◀

Tre hälsofrämjande tips för kontorsarbetare

1

Ta mikropauser under dagen, förslagsvis var tjugonde minut. Passa då på att om möjligt ta in utsikten, få en dos dagsljus och öppna fönstret för att få frisk luft.

2

Ta vara på den längre pausen och på vägen till och från jobbet. Rör dig lite extra och se till att få så mycket som möjligt av växtlighet, naturintryck, frisk luft och dagsljus.

3

Variera din arbetsplats över dagen så gott det går, mellan stimulerande och mer avskilda, lugna miljöer. Försök arbeta både utomhus och inomhus, kanske hålla ett möte med en kollega i form av en promenad.

Foto: istockphoto

Nya visseblåsarlagen kräver interna funktioner för visseblåsning

Från den 17 juli i år ska offentliga arbetsgivare med minst 50 anställda och privata arbetsgivare med minst 250 anställda ha en intern visseblåsarfunktion.

Det enligt den nya visseblåsarlagen.

Hur ser det ut hos de myndigheter där Försvarsförbundets medlemmar arbetar? Finns funktionen på plats och hur fungerar den? Vi har tagit reda på mer.

Den 17 december 2021 trädde den nya visseblåsarlagen i kraft. Lagen innebär ett ökat skydd för visseblåsare, det vill säga personer som rapporterar om missförhållanden på arbetsplatsen. Bland annat omfattas fler, det ska bli tydligare hur man går till väga för att visseblåsa och identiteten på den som slår larm om missförhållanden ska hållas hemlig.

En nyhet i lagen är att offentliga arbetsgivare med minst 50 anställda och privata arbets-

givare med minst 250 anställda från den 17 juli 2022 blir skyldiga att ha interna visseblåsarfunktioner (rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning).

Från och med den 17 december 2023 gäller kravet även för privata arbetsgivare med minst 50 anställda.

Vi har pratat med nästan alla myndigheter där Försvarsförbundets medlemmar arbetar för att ta reda på om en sådan visseblåsarfunktion finns på plats och hur den i så fall fungerar.

Så fungerar myndigheternas interna visselblåsarfunktioner

Försvarshögskolan.
Charlotte Edvinsson,
*upphandlings- och avtalsjurist
vid inköpssektionen:*

1 Ja, visselblåsarfunktionen för de behöriga som kan anmäla/rapportera enligt 5 kap. 7 § visselblåsarlagen trädde i kraft den 1 juli 2022.

2 Upphandlad extern leverantör tar emot och utreder rapporter. Funktionen fungerar enligt följande punkter:

1. Rapportering görs via ett digitalt formulär, telefon, mejl eller vid ett personligt möte. Anmälaren väljer rapporteringssätt och kan välja att vara anonym. Rapportering får inte innehålla säkerhetsklassad information.
2. Extern leverantör bedömer om det rör sig om ett regelrätt visselblåsarärende och stämmer

Försvarsförbundet.
Freddy Tullgren,
ombudsman: "Medarbetaren får ett betydligt starkare skydd än tidigare."

– Det är positivt att den nya visselblåsarlagen finns på plats. Framför allt då det funnits en osäkerhet i vem man ska vända sig till och hur ärenden ska hanteras. Även om det tidigare var tydligt att medarbetare inte skulle bli negativt särbehandlade om de lyfte felaktigheter har det förekommit, och det har framför allt funnits en oro bland medarbetarna för detta. I och med den nya lagen får medarbetaren ett betydligt starkare skydd än tidigare.

1
**Har ni en intern
visselblåsarfunktion
enligt den nya vissel-
blåsarlagen på plats
och om ja, sedan när?**

- av nästa steg med Försvarshögskolans styrgrupp, som består av prorektor, biträdande HR-chef samt chefen för avdelningen för verksamhetsstöd. Om någon i styrgruppen är föremål för visselblåsningen eller är jävig, ska den personen inte delta i arbetet med ärendet.
3. Ärendet utreds vidare av extern leverantör.
 4. Extern leverantör presenterar sina slutsatser och rekommendationer till Försvarshögskolans

2
**Hur ser processen
ut om en anställd
vill visselblåsa?**

- styrgrupp, som fattar beslut om nästa steg.
5. Kontinuerlig återrapportering till den som anmält/rapporterat sker via den externa leverantören.
 6. Ärendet avslutas. Ett visselblåsarärende kan leda till olika åtgärder som till exempel polis-anmälan, att en person anmäls till personalansvarsnämnd eller att misstankarna avskrivs, om utredningen visar att inget fel har begåtts.

Försvarets materielverk.
Cristopher Grahl,
chef internrevisionen:

1 Ja. FMV har haft en visselblåsarfunktion på plats sedan ca 2014, med anledning av den nya lagstiftningen har FMV ändrat något i rutinerna sedan december 2021 för att säkerställa att rutinerna följer de nya kraven.

2 Om medarbetaren behöver anmäla ett missförhållande kan personen kontakta Internrevisionen, som är mottagare av visselblåsningar, via de kontaktuppgifter som finns på vår webbplats*. Internrevisionen

gör en bedömning av ärendet och utreder sedan själva eller vidarebefordrar information till annan enhet inom FMV för utredning beroende på karaktären på ärendet.

Det går alltid att vända sig direkt till ansvarig linjechef, juridik, HR, inköp eller internrevisionen på FMV om man inte ser ett behov av att skydda sin identitet. Det är viktigt för FMV att få information om missförhållanden så att de kan rättas till.

*Fmv.se under rubrikerna "Kontakt – Tipsa oss om misstänkta oegentligheter" eller "Visselblåsare". Internrevisionen på FMV är så kallad "behörig mottagare" av tips som kommer in den vägen.

Försvarets Radioanstalt.

Ola Billger,
kommunikationschef:

1 Ja, funktionen som vi inrättat vid GD:s stab med anledning av genomförandet av visselblåsardirektivet finns på plats från den 17 juli. Notera dock att visselblåsar direktivets skydd inte gäller vid rapportering av information inom FRA:s kärnverksamhet, försvarssunderrättelse-, utvecklings- eller

den tekniska informationsverksamheten eller vid rapportering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller sådant som omfattas av tystnadsplikt.

2 Funktionen hanterar, utreder och följer upp eventuella missförhållanden som rapporteras, lämnar återkoppling och har kontakt med rapporterande personer. Det finns flera olika sätt att rapportera om eventuella missförhållanden; skrift-

ligen, via interna och externa mejl, fysiska möten eller telefon.

Utöver det finns sedan många år även andra kanaler och vägar för att rapportera om eventuella missförhållanden. Förutom skyddet i arbetsrättslig lagstiftning och meddelarfriheten har vi också olika mekanismer för hur man kan vända sig till våra granskningsorgan Siun (Statens inspektion för försvarssunderrättelseverksamheten) och Integritetsskyddsrådet ISR.

Försvarsmakten. Internrevisionen:

1 Ja, den startade den 17 juli 2022.

2 Misstanke om korruption eller andra allvarligt missförhållanden av allmänt intresse kan rapporteras skriftligt eller muntligt. Det går att välja att vara anonym. Rapporten ska i första hand skickas in via mejl till myndighetens visselblåsarfunktion. Det går att sekretessklassa anmälan. Vill man inte använda e-post går det att i stället skicka brev till Försvarsmaktens Internrevision eller ringa visselblåsarfunktionen. Det finns även möjlighet att rapportera via möte. Anmälan hanteras av Försvarsmaktens Internrevision. Visselblåsaren får återkoppling inom sju dagar och kan även kontaktas av visselblåsarfunktionen för komplet-

terande frågor kopplat till rapporten under förutsättning namn och kontaktuppgifter har lämnats.

Visselblåsarfunktionen är ett komplement till de kanaler som finns idag såsom avvikelshantering, ovälkommet beteende, rapportering av tillbud, APT, och meddelarfriheten.

Gäller rapporten säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller information som rör nationell säkerhet hos myndigheter på försvars- och säkerhetsområdet kan visselblåsarfunktionen inte användas. Då kan medarbetaren i stället kontakta organisationsenhetens säkerhetsskyddsfunktion.

Mer information kan medarbetarna hitta på Emilia, myndighetens intranät.

Källa: Internrevisionen och Emilia

Visselblåsare

En visselblåsare är någon som rapporterar/slår larm om oegentligheter och missförhållanden, ofta på den egna arbetsplatsen. Det kan till exempel vara att mutor tagits emot i samband med en offentlig upphandling eller att skattepengar använts för dyra nöjesresor.

Källa: Arbetsmiljöverket

Hur förhåller sig visselblåsarlagen till meddelarskyddet?

Den nya lagen ska komplettera det skydd som redan finns och förändrar inte skyddet enligt grundlagarna. Meddelarskyddet, som innebär att offentligt anställda och vissa privat anställda har ett grundlagskydd att lämna uppgifter till media i publiceringssyfte, kommer att löpa parallellt med den nya lagen.

Källa: Arbetsmiljöverket

Plikt- och prövningsverket.

Kristoffer Hartman,
jurist:

1 Ja, tjänsten introducerades i april 2020.

2 Den anställda loggar in på anlitad extern leverantörs hemsida via en länk på intranätet. Där finns ett formulär som visselblåsaren får fylla i och skicka in till oss. Här går det att välja att vara anonym. Vi uppmanar medarbetarna att inte göra detta anslutna med datorn på jobbet eller på jobbets wifi samt att använda sin privata telefon. Detta för att minimera myndighetens möjlighet att spåra avsändaren.

På Pliktverket tar myndighetsjurister emot och granskar anmälan.

Om det är uppenbart att det inte är ett visselblåsarärende avvisas anmälan. Annars ska ärendet till ansvarsgruppen bestående av GD, avdelningschef verksamhetsstöd och chefsjurist (berörs någon i ansvarsgruppen tas ärendet med GD direkt). Vi kan i systemet kommunicera med visselblåsaren och visselblåsaren kan välja att vara anonym. Ansvarsgruppen beslutar om vilka åtgärder som ska vidtas. Är anmälaren inte anonym lämnas feedback. När "utredningen" är klar beslutar ansvarsgruppen vad som ska ske. Det kan till exempel vara att ärendet ska till personalansvarsnämnd, att det ska lämnas en polisanmälan eller kanske att ärendet avskrivs. ◀

Visselblåsarlagen gäller inte vid säkerhetsskydd eller nationell säkerhet

Lagen gäller inte vid rapportering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen eller information som rör nationell säkerhet i verksamhet hos en myndighet inom försvars- och säkerhetsområdet. Källa: Arbetsmiljöverket

Läs mer

På Arbetsmiljöverkets webbplats hittar du bra information om visselblåsarlagen.

Försvarbart har sökt Fortifikationsverket utan resultat.

Hallå där, Simon Dahlberg, flygtekniker på JAS 39 Gripen vid F7 i Såtenäs

Om Simon Dahlberg

Ålder: 28 år

Yrke: Flygtekniker B1
JAS 39 Gripen

Arbetsplats: Flygverk-
staden, flygunder-
hållsenheten F7 Såtenäs.
Har arbetat på flygverk-
staden i drygt åtta år
- som certifierad gripen-
tekniker i fem år och som
tillsynsledare i tre år.

Fackligt engagemang:
Platsombud och vice
ordförande i Försvars-
förbundets förening 76.
Varit fackligt engagerad
sedan 2020.

Många stridspiloter lämnar nu Försvarsmakten på grund av bland annat missnöje med löneläge och höjd pensionsålder. Men hur har flygteknikerna – de som arbetar med planen – det på jobbet? Vi har pratat med Simon Dahlberg, flygtekniker vid flygverkstaden F7 i Såtenäs och vice ordförande i Försvarsförbundets förening 76.

Hur ser du på pågående situation – att stridspiloter lämnar Försvarsmakten på grund av bland annat missnöje med lön och höjd pensionsålder?

– Jag kan förstå att det har blivit en konflikt gällande den höjda pensionsåldern, det är en kraftig försämring för piloterna som dessutom sker med en väldigt skarp brytpunkt. Ihop med höjda löner är det ett saftigt krav de har

på arbetsgivaren. Jag hoppas att de kommer överens.

Hur är lönenivåerna för er flygtekniker?

– Generellt ligger officerarna högre än oss civila flygtekniker. Detta trots att officerarna har tydligare karriärvägsalternativ och färre som slutar. Jag har haft kollegor som trivts väldigt bra här men som ändå valt att sluta, på grund av lönen.

Hur ser konkurrensen ut från den privata sektorn?

– Vår främsta konkurrent är Saab. De erbjuder oftast högre lön och man kan ta med sig sin kompetens och gå över direkt. Sedan finns ju hela den nordiska civila marknaden.

Nu börjar flygbolagen flyga mer. De som jobbat i civila flygbolag tidigare får nu erbjudande om att komma tillbaka. Speciellt om de har färdiga certifikat eller kompetens gällande relevanta flygplan.

Vi har ju även konkurrens inom Försvarsmakten och Försvarets materielverk, FMV, då många andra delar i myndigheterna rekryterar från oss, exempelvis till administrativa tjänster, ingenjörstjänster och liknande.

Är det skillnad i lön?

– Det kan vara hiskeliga skillnader – allt ifrån några tusenlappar mer i månaden till nästan dubbla lönen.

Är det många flygtekniker som slutar?

– Vi har haft stor omsättning på tekniker, även om det har stannat av lite nu. Men det är alltid osäkert. Det är idag inte många vakanser, men vi har ständigt en vakans liggande som vi rekryterar på.

Påverkar personalomsättningen er arbetsmiljö?

– Ja, det blir en onödig arbetsbelastning. Tidigare hade vi en majoritet av erfarna tekniker och bara ett fåtal yngre tekniker. Nu är det tvärtom. På fyra år har jag gått från att vara bland de yngre på verkstaden till att vara en av de som har arbetat längst på verkstaden. Den utvecklingen har varit aggressiv.

Avslutningsvis, påverkas du och dina kollegor av att stridspiloter lämnar?

– Inte ännu. Det här året påverkas inte vi på det tyngre underhållet, men teknikerna på kompanierna som dagligen jobbar med piloterna på klargöringstjänst har säkert redan fått förändringar. ◀

Foto: Sören Andersson

Flygtekniker

En flygteknikers huvuduppgift att se till att Försvarsmakten har tillgång till väl fungerande flygplan och obemannade luftfarkoster. Arbetet kan delas in i tre huvudsakliga områden;

- 1. Klargöringstjänst:** De åtgärder som görs på flygplan före och efter varje flygning. Det kan exempelvis vara att fylla på bränsle och olja samt kontrollera att flygplanet har rätt beväpning för uppdraget
- 2. Avhjälpande underhåll:** Hittar eventuella fel och identifiera orsaken för att sedan laga det som behövs
- 3. Förebyggande underhåll:** Åtgärdar fel innan de uppstått.

Källa: Försvarsmakten

Pensionsålder för statligt anställda födda 1988 eller senare

2016 började ett nytt statligt pensionsavtal att gälla (PA16 avd. 1) som omfattar alla statligt anställda. En av nyheterna i avtalet är att pensionsåldern ändrades till 67 år för dem födda 1988 eller senare (något som för stridspiloter innebär en höjning av pensionsålder på 12 år, från tidigare 55 till 67 år). Läs mer om avtalet på forsvarsforbundet.se.

Facklig tid – så funkar det

Enligt förtroendemannalagen och kollektivavtalet på arbetsplatsen har du i vissa fall rätt att ägna dig åt ditt fackliga uppdrag på betald arbetstid, så kallad »facklig tid«. Vi går igenom vad som gäller.

Foto: istockphoto

Lägg den tid som behövs för fackligt arbete – under betald arbetstid

Du har rätt att ägna dig åt ditt uppdrag på betald arbetstid så länge det rör facklig verksamhet på den egna arbetsplatsen. Det kan till exempel handla om förberedelse och genomförande av förhandlingar eller löpande fackligt arbete. Det finns ingen övre gräns angiven men tiden måste vara skäligen hänsyn till hur arbetsförhållandena är på din arbetsplats. Den tid du är borta får med andra ord inte ställa till det för dig, din arbetsgivare eller dina kollegor.

Ersättning vid fackligt arbete utanför arbetstid

Måste du, på grund av din arbetsgivare, utföra fackligt arbete utanför arbetstid (som rör din

arbetsplats) ska du ersättas av arbetsgivaren på samma sätt som om du arbetat över. Det gäller även för eventuella merkostnader.

Facklig utbildning

Du har rätt att vara ledig från din ordinarie tjänst för att delta vid fackliga kurser och utbildningar. Något Försvarsförbundet ordnar varje år.

5 timmars medlemsinformation

Alla arbetstagare har rätt till 5 timmars facklig information per år, på betald arbetstid. Det innebär att du som förtroendevald har rätt att lägga dessa timmar för att informera medlemmarna. ◀

Viktigt att vara anmäld som förtroendevald till arbetsgivaren!

För att du som förtroendevald ska kunna ta del av dessa rättigheter är det nödvändigt att du är anmäld som förtroendevald till din arbetsgivare men också att din förening meddelat förbundskansliet detta.

Läs mer

Vill du veta mer, hittar du bra information i Försvarsförbundets fackliga ABC. Ladda ner ditt exemplar på forsvarsforbundet.se.

Den arktiska utmaningen

Försvarsmakten överraskade nog en del, kanske även österut, med att under augusti genomföra en oanmäld beredskapskontroll i Norrbotten och sedan även öva i norra Finland med våra grannar och brittiska soldater. Ska detta verkligen behövas, med tanke på hur militärt svagt Ryssland nu förefaller vara? Svaret är ja, det behövs. Tillåt mig förklara varför.

Enbart med stöd av öppna källor och egen erfarenhet av Ryssland konstaterar jag följande om säkerhetsläget i stort:

1. Rent historiskt sett är det för Ryssland "normalt" att varva militära svackor, inklusive stora katastrofer, med omtag, lyckade överraskningar och framgångar.
2. Efter att ha arbetat ett antal år i landet är det min bestående grundanalys att Ryssland är ett land som pendlar mellan extremer.
3. Betydelsen av naturtillgångarna i Arktis ökar och det är inte bara oljan och gasen som är kärnan i utvecklingen utan även metaller, inklusive sällsynta sådana, liksom sjötransportleden längs Sibiens kust till Kina.

Ja, de stora förlusterna i kriget mot Ukraina blir svåra för Ryssland att hämta sig från. Samtidigt bör vi inte glömma att rysk förmåga att sabotera västs energisystem och ekonomier inte bör underskattas. Den typen av operationer kräver vare sig framgångsrika markoffensiver eller luftherravälde. Alltså, det blir svårt för Ryssland att komma tillbaka militärt men Kreml kan hämnas på väst med

Foto: Eemeli Hepola

Artikelförfattaren i Narvik där han gillar att påpeka hur långt det är mellan orterna i norr, exempelvis mellan Narvik och Kirkenes.

icke-militära medel, något som kan påverka oss under en lång period.

Låt oss säga att några ryska oligarker gaddar ihop sig med några höga ryska militärer för att störta Putin. Det skulle kunna leda till ett Ryssland mer intresserat av handel och samarbete. Men, det ryska civilsamhället är svagt och vurmen för ett ryskt imperium sitter djupt hos många. Därmed kan imperiedrömmarna göra comeback.

Ett till scenario, som knappast kan avfärdas, är att den ryska ekonomin kan komma att knäckas så pass att det kinesiska inflytandet över landet når helt nya proportioner. Ryska storbolag i Arktis skulle kunna förvandlas till i praktiken kinesiska aktörer. Kina har redan signalerat intresse för ökat inflytande över tidigare närmast otänkbara områden som Grönland och Island. Det tillhör en av världshistoriens största ironier att det nu över 100 år gamla kinesiska kommunistpartiet etablerades på grund av en ryss, Vladimir Uljanov, mer känd bara som Lenin. Någon kanske borde återuppväcka honom, han ligger där än idag, på Röda torget, och sedan fråga hur han ser på Kinas gradvisa övertagande av Sibirien, med tiden kanske även Moskva?

LARS GYLLENHAAL

Detta är en krönika. Eventuella åsikter som uttrycks är skribentens egna.

Använda flex vid övertidsarbete?

MIN CHEF MENAR ATT JAG SKA ANVÄNDA MIN FLEXTID när jag blir beordrad att jobba övertid. Är det verkligen rätt?

SVAR → Nej, blir du beordrad att arbeta utöver din ordinarie arbetstid, det vill säga övertid, ska aldrig flextid användas. Flextid ersätter timme för timme och kan enbart tas ut som tid samt den tid som överskrider maxsaldot stryks vid avstämning. Vid övertidsersättning har du (vid vissa klockslag) rätt till 1,5 eller 2 gånger arbetad tid och ersättningen kan tas ut som tid eller pengar efter samråd med din chef. Tiden kan aldrig strykas. Vid flex finns det heller inget skydd för hur mycket mer du jobbar varje år medan vid det finns ett maxtak för övertid för att skydda personalen. Övertidsersättningen syns också i statistik, vilket gör det möjligt för arbetsgivare och fack att diskutera organisationen och arbetsmiljön.

Robert Oidermaa, ombudsman

Foto: istockphoto

Orolig för mobbad kollega

JAG TROR ATT MIN KOLLEGA BLIR ILLA BEHANDLAD av en annan kollega. Han vill inte prata om det säger han, men jag är orolig då jag märker att han inte mår bra. Vad kan jag göra?

SVAR → Berätta om dina misstankar för en chef. Arbetsgivaren har arbetsmiljöansvaret på arbetsplatsen och är skyldig att vidta alla åtgärder som behövs för att hantera men också förebygga kränkande behandling, mobbing och trakasserier på arbetsplatsen. Vid behov kan du också prata med arbetsplatsens skyddsombud och/eller ditt fackliga ombud. De kan ställa krav på att arbetsgivaren tar sitt ansvar enligt lagar och förordningar.

Freddy Tullgren, ombudsman

Medlemskap vid tjänstledighet för studier?

JAG SKA STUDERA I HÖST och är då tjänstledig. Kan jag vara kvar som medlem i Försvarsförbundet och justeras avgiften?

SVAR → Ja, du kan vara kvar som medlem och din medlemsavgift blir då endast 40 kronor i månaden. När du fått din tjänstledighet beviljad kontaktar du medlemsregistret på medlem@forsvarsforbundet.se och berättar under vilken period din tjänstledighet kommer att vara, så justeras din medlemsavgift. Tänk på att detta enbart gäller vid tjänstledighet för studier eller värnplikt – inte för provande av annan tjänst.

Se gärna till att du har tecknat autogiro eller e-faktura för betalning av medlemsavgiften för att slippa aviseringsavgiften på 25 kr.

Susanne Bredberg, medlemsregistret

Vad undrar du? Skicka dina frågor till redaktionen@forsvarsforbundet.se.

Posttidning B

Försvarsförbundet

Box 5328, 102 47 Stockholm.

Bara för
medlemmar!

Vad har du att oroa dig för, egentligen?

Brukar du oroa dig för saker som kan hända? Som att råka ut för ett olycksfall till exempel. Med en olycksfallsförsäkring får du ekonomisk hjälp om du skadar dig. Tillsammans med Försvarsförbundet jobbar vi för att du ska ha tillgång till bra och trygga försäkringar – till medlemspris så klart. Olycksfallsförsäkringen är en av dem!

folksam.se/forsvarsforbundet

Folksam
För allt du bryr dig om